

28/95 Tîn Suresi

1. “Tîn ve Zeytûn” kelimeleri, lâfzî anlamıyla incir ve zeytin meyvesi olarak anlaşılmaktadır. “*Tûr-i Sînâ’dan çıkan bir ağaç daha yetiştirdik ki hem yağ hem de yiyenlere katk olur.*” (23/Müminun 20) ayeti, Sînâ yarımadasının incir ve zeytin bitkilerinin ana vatanı olduğuna işaret olabilir. Bu iki meyve üzerinden insanın rızıklarla beslenmesi ve sürekli yaratılmasına, dikkat çekilmiş olabilir. Çünkü insan vücudu şeker ve yağları sürekli dönüştürerek kullanmaktadır. Şekeri yağa çevirerek depolarken, yağı şekere dönüştürerek enerji olarak kullanmaktadır. Bu iki besinle Sînâ dağı ve emin belde arasında bağlantı kurarak da insanın değer dünyasının aydınlatılıp vahiy yoluyla kıvama erdirilmesine dikkat çekilmiş olabilir. Çünkü zeytinyağı eskiden en kaliteli aydınlatma aracıydı (24/Nûr 35). Ancak, “Sînâ dağları” ve “emin belde” ifadeleriyle bağlantı kurularak bu iki ismin de vahyin gelişine tanıklık etmiş iki yer ismi olduğunu düşünenler olmuştur. Zeytinin, Kudüs’ün doğusundaki Zeytin dağı, “Tîn” kelimesinin ise “Tîn dağı” olduğu söylenmiştir. Ancak “Tîn” dağının yeri konusunda kesin bilgi yoktur. Kudüs’te, Şam’da, Kûfe’de veya Hulvan-Hemedan arasında olduğunu söyleyenler mevcuttur (Taberî, *Camiu’l-Beyan*; Maverdî, *en-Nüket*; Râzî, *Mefatihü’l-Gayb*). Kufe ve Hulvan görüşü uzak bulunmuştur. Fakat Kudüs’te olduğu daha yaygın bir kanaattir (Maverdî, *en-Nüket*; Zemahşerî, *Keşşaf*). Arapça ve diğer Samî dillerde “te” ve “sin” harflerinin birbirinin yerine kullanıldığı iddialarına bakılırsa (İbn Manzur, *Lisanü’l-Arab*; Zebidî, *Tâc*, “Sin” maddesi) Siyon dağı da kastedilmiş olabilir.

2. “Tûr-i Sînîn” ifadesi genel olarak “Sînâ dağı” şeklinde çevrilse de Hamdi Yazır’ın belirttiği gibi “Sînîn” kelimesi; Sînâ değil, Sîn kelimesinin çoğuludur (*Hak Dini*). Tevrat metinlerine göre Kızıl Deniz’e yakın Sûr çölünün sonundaki Elîm ile Sînâ dağı arasında Sîn çölü bulunmaktadır. İsrailoğulları, önce bu çölü geçip Sînâ dağına ulaşmaktadırlar (Çıkış, 16/1; 17/1; 19/1, 2). Kur’an’ın bu dağ için “cebel” değil de “Tûr” kelimesini kullanması tesadüf değildir. Çünkü Tûr, “Sıradag” anlamında kullanılmaya müsaittir. Toros Dağlarının Asur metinlerinde “Tûr”, bazı Türkçe metinlerde “Tor” şeklinde yazılması da bunu desteklemektedir.

3. Emin beldeden kasıt Mekke ve çevresidir. Çünkü “beled” kelimesi çoğuldur; şehir, toprak ve ülkeler anlamına gelmektedir (90/Beled 1-2).

4. Dört önemli yeminden sonra vurgulanan ana konu insandır. İnsanın hâkimler hâkimi Allah’a iman edip salih amel işleyerek şerefli yaratılışını koruma ve geliştirme yerine, en sefil varlıklara tabi olması ve kendini aşağılık hale getirmesi eleştirilmektedir. Bu nedenle Allah, kâfir insanı kendi hâline bırakarak aşağılık bir duruma terk etmektedir. Bazı tefsirciler aşağılık hale gelmekten kurtulanlar (6. ayetteki istisna) ile Asr suresi arasında bağlantı kurarak aşağılıkların cehennemi hak eden kâfirler olduğunu söylemişlerdir (Taberî, *Camiu’l-Beyan*). Bu durumda 4. ayetteki insanın kıvamından kasıt, adaleti ve dengeli yaratılışı olabilir (Zemahşerî, *Keşşaf*).

5. “Din” kelimesi, inanç ve şeriat anlamına geldiği gibi, hesap/ahiret anlamına da gelmektedir (1/Fatiha 4).